

LEES



TIJDSCHRIFT VAN **DIAPLUS**

SPORTKLIMMEN



JAARGANG 1 / NR. 1

NAAR 2F

LEES >>

HOI!

Voor je ligt het eerste nummer van het tijdschrift LEES>>. Hierin kun je lezen over allerlei onderwerpen, zoals drop, windmolens en een bijzondere vorm van reclame. Er zijn ook oefeningen die je bij deze tekst kunt maken, daarvoor kan je terecht bij je docent. Veel leesplezier gewenst!

INHOUD



3

Hoe wordt
drop
gemaakt?

4



6

Sportklimmen
iets voor jou?

7



8

Mobiele
telefoon

9

WENTELENDE
WIEKEN
WARMEN OP

10



LEES >>

Tijdschrift van Diaplus
wordt gemaakt door Diataal BV
HW Mesdagplein 1 / 9718 HP Groningen
www.diataal.nl
grafische vormgeving: Dineke Buist BNO

dia • taal bv

TAALTOETSING EN ONDERWIJSADVIES

REVERSE GRAFFITI

RECLAME OP STOEPTEGELS

De laatste tijd zie je het steeds vaker: reclame op de stoeptegels. Niet gemaakt met graffiti of stoepkrijt, maar simpelweg door de stoep schoon te spuiten met een hogedrukspuit. Het is een trend, maar de truc is niet nieuw. Kunstenaars doen dit namelijk al veel langer.

Een vieze muur, stoep of tunnel is het target van de kunstenaar. Met de hogedrukspuit spuiten ze door een mal op de muur, et voilà, de muur is een kunstwerk.

Erg lastig is het dus niet en dat zien reclamebureaus ook in. Om een advertentie te zetten, heb je alleen een goede hogedrukspuit nodig en een aluminium mal met een logo of een boodschap. "Wij gebruiken een professionele hogedrukspuit, het kan ook met een gewone, maar dan ben je ontzettend lang bezig", vertelt Jim Bowes van GreenGraffiti, een bedrijf dat dit soort advertenties zet. "Wij zijn vier jaar geleden gestart", vertelt Bowes. "We merken dat het in is, we kunnen nu vaak aan de slag." Maar er is ook concurrentie. In totaal zijn er vier grote bedrijven in Nederland die dit doen, maar er zijn ook veel kleine spelers. Iedereen met een goede hogedrukspuit kan ermee aan de slag.

Je zou zeggen dat zo'n advertentie weinig kost, maar dat valt nog tegen. Het maken van een mal is namelijk nog wel wat werk. Gemiddeld worden er zo'n 20 tot 25 mallen per advertentie gemaakt, je bent ongeveer 1.000 euro kwijt.

Illegaal?

Maar mag dat zomaar, adverteren op straat? Wanneer je dit doet, maak je gebruik van de openbare ruimte. "We moeten vaak in gesprek met gemeenten over ons werk en de plekken waar we dit doen. Wat wij doen is namelijk niet legaal, maar ook niet illegaal", zegt Bowes. Volgens hem zijn er nog geen wetten over deze manier van adverteren. Iemand straffen omdat hij de straat schoonmaakt, klinkt natuurlijk ook een beetje gek. Daarnaast zijn de advertenties tijdelijk, ze blijven gemiddeld 3 tot 4 weken zichtbaar op de straat.

foto: Graffitinetwerk.nl

Bron: www.nos.nl/op3, 23 september 2011

Hoe wordt drop gemaakt?

Drop is een typisch Nederlands product. Best vreemd, want de grondstoffen zijn helemaal niet Nederlands. Hoe wordt drop eigenlijk gemaakt?

5 Zoethoutwortel: rijke historie

De basis van drop is de wortel van de zoethoutplant. Je vindt 'm in het wild in subtropische gebieden, van Spanje tot China. Van de zoethoutstruik zijn de wortels het belangrijkste. Na vier jaar kunnen ze geoogst worden. Dat is geen gemakkelijk karweitje: de wortels zitten soms wel vier meter diep in de grond. Nadat de wortels zijn uitgegraven en gedroogd, worden ze in de fabriek fijn gesneden en met water uitgekookt tot een zwarte, glanzende massa. Deze zwarte substantie wordt ingedikt tot grote blokken: het belangrijkste bestanddeel van drop.

10
15

In de fabriek

De blokdrop gaat vervolgens op reis naar bijvoorbeeld Nederland. Voordat het voor de productie van drop kan worden gebruikt moet het eerst worden opgelost in water. Dit gebeurt in de fabriek. Intussen worden ook de andere ingrediënten aangevoerd: silo's vol met suiker, gelatine, glucosestroop, honing, zetmeel en salmiak. Als de grondstoffen bij de fabriek aankomen, worden ze eerst gecontroleerd. Het mag natuurlijk niet gebeuren dat er een verkeerd ingrediënt in de drop terecht komt, of een stof die niet goed meer is. Daarna gaan water, suiker, zetmeel en gelatine in een grote ketel. De blokdrop dus nog niet. De stoffen worden gemengd en vervolgens ongeveer 5 seconden verwarmd tot 135° C.

20
25

Als de "gekookte drop" is afgekoeld, is het een kleverige massa die ze in de fabriek "het deeg" noemen. Logisch eigenlijk want het heeft wel wat weg van koekjesdeeg. Nu het deeg niet meer zo heet is, kunnen de overige ingrediënten erbij: de blokdrop (die inmiddels is opgelost), de salmiak voor de zoute smaak en eventueel een kleurstof om de drop zwarter of bruiner te kleuren, bijvoorbeeld karamel. Nu kunnen de overige smaakstoffen worden toegevoegd, dus bijvoorbeeld anijsolie, honing, menthol of eucalyptus.

30
35



foto's fabriek: Klene

4





De gietmachine

Als het deeg helemaal klaar is, wordt het weer gecontroleerd. Is het wel lekker geworden? Is de kneedbaarheid goed? Is het niet te vochtig of te droog? Als alles in orde is, wordt de massa door buizen naar de gietmachine gepompt. Daar worden via heel kleine buisjes steeds malletjes in de vorm van bijvoorbeeld muntdrop volgespoten. Als een hele bak malletjes is volgespoten wordt hij in een droogruimte gezet, waar hij ongeveer twee dagen blijft staan.

Vervolgens worden de bakken in een machine gekanteld, waardoor de dropjes die inmiddels stijf zijn geworden worden gescheiden van de malletjes. Ze worden schoongeblazen en geglansd. Daarna zien ze er zo lekker en glanzend uit dat het moeilijk is om er niet eentje te pikken.

Inpakken

Na twee dagen moeten de dropjes worden ingepakt. Sommige gaan in zakjes, anderen worden per stuk verpakt en daarna in een rolletje gedraaid, weer anderen gaan in een puntzak. Het inpakken van al die verschillende dropjes in al die verschillende verpakkingen is een heel werk. Er zijn ongeveer net zoveel mensen mee bezig als met het produceren van het dropje zelf.

Naar: www.klene.nl

ingrediënten	500 gram zachte zoete drop suiker 1 liter vanille ijs
bereidingswijze	Laat de drop smelten in een pan en doe er naar smaak suiker bij. Als het te dik is doe je er ook wat water bij. Laat het ijs zo zacht worden dat je het kunt roeren. Roer de dropsaus erdoorheen. Zet het een nachtje in de vriezer, en je dropijs is klaar!

LICHAAMSBEWEGING

niet alleen door te sporten

Bewegen is niet alleen gezond omdat je een betere conditie opbouwt en je er misschien een beter figuur van krijgt. Het is ook heel belangrijk om je bloeddruk en cholesterolgehalte op peil te houden en je te weren tegen hart- en vaatziekten, in Nederland doodsoorzaak nummer één. Maar liefst één op de drie Nederlanders sterft aan een hart-of vaatziekte. Dat zijn zo'n 40.000 mensen per jaar.

Of jij dagelijks genoeg beweging hebt, kun je gemakkelijk vaststellen. Er bestaat namelijk een Nederlandse Norm Gezond Bewegen. Daarin is vastgesteld dat iedere volwassene elke dag ten minste dertig minuten matig intensief moet bewegen om gezond te blijven. Als je jonger dan achttien bent, moet je zelfs een uur per dag aan matige intensieve lichaamsbeweging doen.

Een uur per dag

Dat uur hoef je niet aan één stuk te bewegen. Je mag bijvoorbeeld ook drie keer twintig minuten bewegen. Loop je dus van en naar je school of werk en ga je daarna nog even langs de supermarkt een paar straten verderop, dan haal je al gauw 30 minuten, de helft van de norm. Het gaat dus niet alleen om sporten. Voor jongeren onder de achttien jaar wordt wel geadviseerd twee keer per week te sporten en daarnaast dagelijks een uur matig intensieve lichaamsbeweging te scoren.

Dansen

Hoewel het in Nederland en veel andere westerse landen niet vanzelfsprekend is om dagelijks voldoende te bewegen, is het in sommige andere landen juist onderdeel van de dagelijkse cultuur. Zo zorgt de muziek- en danscultuur in veel Afrikaanse landen automatisch voor veel gezonde beweging.

Naar: www.schooltv.nl/eigenwijzer





SPORTKLIMMEN iets voor jou?

Sportklimmen doe je in de klimhal of buiten over de rotsen. Het is een uitdagende sport die je op verschillende manieren kunt beoefenen.

- 5 Je kunt sportklimmen langs wanden van honderden meters, over lage rotsblokken of langs een route van 15 meter hoog. De drie verschillende disciplines binnen het sportklimmen zijn routeklimmen, boulderen en speed.

Drie disciplines

- 10 Routeklimmen is het beklimmen van routes op een ongeveer 15 meter hoge klimwand waarbij je wordt gezeurd met een touw. Het gaat erom dat je in een hele moeilijke route zo hoog mogelijk komt. Als je valt ben je af, dan mag de volgende klimmer het proberen. De klimmer die het hoogst in de route komt wint.

- 15 Boulderen is het beklimmen van korte klimroutes op wanden tot 4,5 meter hoogte. Je zit hierbij niet vast aan een touw. Je kan je gewoon laten vallen, want er liggen dikke matten onder de wand. Bij bouldervedstrijden moet je proberen om meerdere korte moeilijke routes (boulders) te beklimmen. Deze zijn zo moeilijk dat je veel valt en het vaak opnieuw moet proberen.

- 20 Speed is het zo snel mogelijk beklimmen van makkelijke routes op een 15 meter hoge wand. Je wordt gezeurd met een touw. Het wereldrecord is iets meer dan 6 seconden, dat is meer dan twee meter per seconde!

Wat heb je nodig?

- 25 Om goed te kunnen sportklimmen moet je goed kunnen puzzelen. Met welke hand pak je de volgende greep en waar zet je je voet? Ook moet je sterk zijn in je vingers en armen. Maar klimmen doe je vooral vanuit je benen. Verder moet je lenig zijn. De voettreden zitten soms hoog, dan moet je je benen hoog optillen. Ten slotte moet je oplettend zijn. Klimmen doe je vaak met z'n tweeën: de een klimt, de ander zekert. Zekeren is het beveiligen van je klimmaatje met een touw.

- 35 Sportklimmers hebben vaak strakke schoenen aan met een zool van een soort autoband- rubber. Hierdoor heb je veel grip en kun je op hele kleine voet-treetjes of op wrijving tegen de muur staan. Magnesiumpoeder wordt gebruikt om glibberige zweethanden tegen te gaan. Klimmers hebben dit vaak in een 'pofzak' bij zich. Als je gaat boulderen dan zijn schoenen en magnesiumpoeder alles wat je nodig hebt.

- 40 Klim je lange routes, dan moet je een klimgordel aan. Aan je klimgordel zit een lang touw geknoopt. Aan de andere kant van het touw zit je klimmaatje. Die zekert jou met een zekerapparaat waar hij het touw doorheen trekt. Ben je boven? Dan laat je klimmaatje je zakken.



WAT LEES JIJ EIGENLIJK?

1 Waar lees jij het vaakst?

- A op school
- B thuis
- C op straat

2 Wat lees je als je in de wachtkamer bij de tandarts zit?

- A het boek dat ik heb meegenomen van huis
- B de krant van die dag
- C de Donald Duck die de tandarts voor mij heeft klaargelegd

3 Waar ben je vandaag al teksten tegen gekomen?

- A alleen in mijn boeken op school
- B op straat en op school
- C overal waar ik kijk zie ik teksten

4 Wat lees je het liefst?

- A iets wat ik heb opgezocht op Internet
- B een mooi verhaal
- C mijn taalboek

5 Wat doe je in de bibliotheek?

- A spelletjes op de computer die daar staat
- B tikkertje met mijn broertje
- C een grote stapel spannende boeken zoeken

Tel de punten bij elkaar op en kijk snel wat jij eigenlijk leest!

- 1 A 2 B 1 C 3
- 2 A 1 B 2 C 3
- 3 A 2 B 3 C 1
- 4 A 3 B 1 C 2
- 5 A 2 B 3 C 1

5-8 PUNTEN

BOEKEN, BOEKEN EN NOG EENS BOEKEN

Jij leest vooral veel boeken. Thuis, op school of bij de tandarts, dat maakt je niet uit. Het liefst lees je een spannend verhaal. Maar denk eens na: zijn er niet veel meer dingen die je leest? Als je over straat loopt bijvoorbeeld, kom je overal letters en teksten tegen. Nog meer om te lezen dus!

6-11 PUNTEN

LEZEN OM TE LEREN

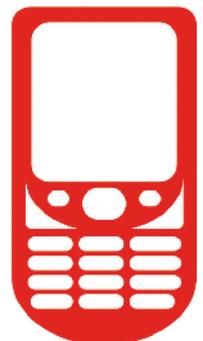
Jij leest het liefst teksten waar je iets van kunt leren. Of omdat het nou één keer moet. Op school zit je vaak met je neus in de boeken, maar thuis doe je liever andere dingen. Maar doordat je op school zoveel leest, word je wel steeds slimmer! Wist je dat je thuis ook best veel leest? Hoe weet je anders het verschil tussen een shampoofles en afwasmiddel?

12-15 PUNTEN

LEZEN WAAR HET KAN

Jij weet dat je op straat heel veel kunt lezen. Reclameborden, verkeersborden, posters en noem maar op. Op school en thuis lees je ook heus wel eens wat, maar doe je ook graag andere dingen. En daar is helemaal niks mis mee. Maar een spannend verhaal kom je op straat niet zomaar tegen...

79% VAN DE JONGEREN HEEFT MOBIELE TELEFOON



Ruim driekwart van de 8 tot 18-jarigen bezit een mobiele telefoon. Dat blijkt uit onderzoek dat Stichting Mijn Kind Online uitvoerde onder ruim 2.600 jongeren. Het onderzoek geeft antwoord op vragen, zoals 'Wie heeft een mobiel' en 'Waar wordt de telefoon voor gebruikt?'.

5

Mobiel bezit

Uit het onderzoek onder ongeveer 2.600 jongeren blijkt dat van de 8-jarigen bijna een kwart een mobiele telefoon heeft. Vanaf 12 jaar zijn dat bijna alle jongeren. In totaal heeft 79% van de 8 tot 18-jarigen een mobieltje. 63% van de jongeren met een mobiele telefoon zegt te kunnen internetten en 54% heeft een smartphone. Leeftijd speelt hierbij een belangrijke rol: hoe ouder, hoe vaker een kind een mobiel met internet of een smartphone heeft. De belangrijkste reden voor het bezit van een mobiele telefoon is het onderhouden van contact met ouders (73%). Twee andere redenen zijn het onderhouden van contact met vrienden en gebruik voor noodgevallen.

15

Telefoongebruik

Uit het onderzoek blijkt dat jonge kinderen hun mobiele telefoon vaak gebruiken om spelletjes te spelen. Andere toepassingen, zoals nieuws lezen, video kijken, wekker, reisinformatie en agenda worden meer gebruikt naar mate kinderen ouder zijn.

20

Ouders betalen

De kosten voor de aanschaf van de mobiele telefoon en het gebruik ervan komen meestal voor rekening van de ouders. Jongeren gaan vaker zelf betalen naar mate ze ouder worden. Jongeren met een prepaid mobiel betalen vaker zelf de kosten dan jongeren met een abonnement. 19% van de jongeren heeft wel eens per ongeluk geld uitgegeven aan bijvoorbeeld ongewenste sms-abonnementen of een app.

25

30

75% verslaafd

Opvallend is dat 75% van de ondervraagde kinderen het eens is met de stelling 'Mijn generatie is verslaafd aan zijn mobiele telefoon'. 53% van de jongeren zegt niet zonder zijn of haar mobiel te kunnen. 24% stelt juist dat een mobiele telefoon hen eigenlijk niet zo interesseert. 57% is het ermee eens dat je er zonder mobiele telefoon niet meer bij hoort.

35

WENTELLENDE WIEKEN WARMEN OP

In Nederland staan al bijna 1.900 windmolens rond te draaien, wat zorgt voor 4% van onze energiebehoefte. Ondanks het terechte, positieve beeld dat veel mensen hebben van deze schone bron van energie, brengen de wentelende wieken verrassend genoeg ook veel warmte naar het aardoppervlak.

Windenergie is een schone bron van energie. Geen uitstoot van CO₂ en dus helpt het bij het tegengaan van de opwarming van de aarde. Toch? Nu blijkt dat de windturbines ook een opwarmend effect hebben, vooral tijdens de nachten. Hoe zit dat nu precies?

Windenergie in Nederland

In Nederland zien we steeds meer windturbines, vooral in het westen en het noorden van ons land en in de kuststreken. Daar waait het immers gemiddeld wat meer. In totaal leveren windmolens 4% van de energie die we gebruiken. En schoon dat het is! Geen uitstoot van CO₂ of andere broeikasgassen als de windturbine eenmaal in gebruik is genomen, want dat gebeurt natuurlijk wel bij het maken en in elkaar zetten van de windmolen. Nadelen zijn er ook: een klein gedeelte van de vogelpopulatie sterft en volgens sommige mensen zorgen de turbines voor 'landschapsvervuiling'. In totaal staan er nu bijna 1.900 windturbines in Nederland. Het aantal nieuw gebouwde windmolens nam helaas af in de afgelopen jaren.

Wat is wind eigenlijk?
Door de zonnewarmte en de draaiing van de aarde ontstaat er bewegende lucht. Deze 'bewegende lucht' is de wind. Die kan door windmolens worden omgezet in energie.

Satellieten

- 25 Amerikaanse wetenschappers hebben het effect van windturbines op de temperatuur onderzocht in en rondom windmolenparken in Texas. Dat deden ze met satellieten van 2003 tot 2011. Je zou het niet verwachten, maar spectaculair genoeg beïnvloedden windmolens de lokale temperatuur. In de zomer warmden de windmolens het windmolenpark op met $0,7^{\circ}\text{C}$ per decennium en in de winter ietsje minder met $0,5^{\circ}\text{C}$ per decennium. Dit is ten opzichte van de regio direct rondom de windturbines. Vooral in de nachten was het opwarmende effect goed te zien.

35 Luchtlagen

- 's Nachts werd de bodem veel kouder dan de lucht een paar honderd meter boven de aarde. De windmolens zorgden ervoor dat de luchtlagen mixten, waardoor de bodem in de nacht opwarmde. Overdag was het aardoppervlak al warm ten opzichte van de lucht daarboven door de zonneschijn. Daarom hadden de windmolens dan nauwelijks een opwarmend effect. Het verschil tussen de winter en zomer zit hem in de windkracht: er was meer wind in de zomermaanden waardoor het aardoppervlak dus meer opwarmde dan in de winter.

Bron: www.kennislink.nl/publicaties (herschreven)



Voor vogels zijn windmolens even gevaarlijk als een snelweg. Door de kracht van de windmolens worden vogels uit de lucht 'geslagen'. Eenden blijven daarom honderden meters uit de buurt van die gevaarlijke apparaten...



foto's: DeJee

SCHRIJF !

WAT JIJ ER VAN VINDT

INTERNET OP JE TELEFOON:



Altijd handig

'Ik ben blij dat ik internet op mijn telefoon heb! Ik gebruik het als ik de weg kwijt ben, als ik even snel iets moet opzoeken en natuurlijk om in contact te blijven met mijn vriendinnen. Thuis heb ik wel een computer die ik kan gebruiken, maar mijn telefoon is toch handig voor als ik onderweg ben of als de computer weer eens bezet is. Als ik iets wil weten kan ik het zo even opzoeken, handig toch?

Milou (14)



Echt niet nodig

Veel van mijn klasgenoten hebben internet op hun telefoon. Ze zitten dan vaak in de pauzes met hun telefoon te spelen of met elkaar berichtjes te sturen, terwijl ik het juist leuk vind om met mijn vriendinnen te kletsen. En als ik internet nodig heb is er altijd wel een computer in de buurt die ik kan gebruiken. Natuurlijk is het soms wel handig om internet op je telefoon te hebben, maar voor mij is het echt niet nodig. En het geldt dat ik bespaar door geen internet te hebben, kan ik weer goed gebruiken als ik ga shoppen!

Aimée (13)



- Wist je dat er niet één Nederlands woord is dat rijmt op het woord twaalf? Probeer het maar eens!



Raadsel

Ik ben wat ik ben, maar als je weet wat ik ben, ben ik het niet meer. Wat ben ik? Het antwoord staat ergens op deze bladzijde.

MAIL ONS !

Laat ons weten wat jij vindt van Diataal!

Wij zijn erg benieuwd wat jij vindt van de toetsen en van dit tijdschrift. Je kunt ons bereiken door een e-mail te sturen naar info@diataal.nl

